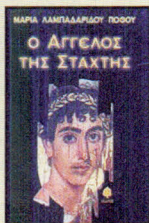

Γαβριέλ Βιβλιόθηκη 261
20 Ιουνίου 2003

Μυθιστόρημα

Με την ευκαιρία της κυκλοφορίας του τελευταίου μυθιστορήματος της Μαρίας Λαμπαδαρίδου - Πόθου, του «Η επέτειος των ρόδων» –ενός μυθιστορήματος καθαρά «γυναικείας γραφής», που οπωσδήποτε θα κερδίσει την ταύτιση των αναγνωστών του– πιστεύω ότι οφείλουμε να επιστρέψουμε για λίγο στην προηγούμενη εμφάνιση της πολυγραφοίτατης και πολυβραβευμένης συγγραφέως, στο «Ο Άγγελος της στάχτης». Γιατί, όχι μόνο, ακόμα και για τους τακτικούς αναγνώστες της Λαμπαδαρίδου - Πόθου, τα δύο τελευταία μυθιστορήματά της δεν αλληλοκαλύπτονται θεματικά· όχι μόνον επειδή το «Ο Άγγελος της στάχτης» είναι, κατά τη γνώμη μου, ένα από τα σημαντικότερα λογοτεχνήματα των τελευταίων ετών –τα σημαίνουντά του είναι βαριά και πολλά, κι απ' την άλλη μεριά, του αναγνώστη, δημιουργείται η εντύπωση πως με το τέλος της ανάγνωσης έχει γίνει καλύτερος, πλουσιότερος, σοφότερος– αλλά γιατί ένα τέτοιο βιβλίο δεν είχε την προβολή που του άξιζε, και γι' αυτό ακριβώς πιστεύω πως πρέπει να σταθούμε στο γενικότερο φαινόμενο:

Οι εκδόσεις διαδέχονται η μία την άλλη με ιλιγγιώδη

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ - ΠΟΘΟΥ

Ο Άγγελος της στάχτης

«ΚΕΔΡΟΣ», ΣΕΛ. 594, € 18

ρυθμό, λες και τα βιβλία είναι μιας χρήσεως. Και η κριτική, που στις μέρες μας συνοδεύεται από πλήθος σύντομων βιβλιοπαρουσιάσεων σε εφημερίδες και περιοδικά, δεν προφταίνει να σταθεί σε κείμενα τόσο σύνθετα και δύσκολα. Οι εκδοτικοί οίκοι πρέπει να προωθήσουν το πλήθος των τίτλων τους και το αναγνωστικό κοινό –συνχά καταναλωτικό της ανάγνωσης κοινό– ζητάει κείμενα ευκολοδιάβαστα, που να «ρουφιούνται». Και βέβαια μόνον αυτό το χαρακτηρισμό δεν μπορούμε να δώσουμε στο πόνημα της Λαμπαδαρίδου - Πόθου. Αντιθέτως, ανήκει στην κατηγορία των κλειστών μυθιστορημάτων. Σ' εκείνα τα μυθιστορήματα που φτιάχνουν έναν απολύτως δικό τους κόσμο, όπου μπορείς να μπεις με όλο σου το είναι. Η καθόλου.

Είναι δύσκολο με λίγα λόγια να μεταφέρω την ιστορία με την οποία η συγγραφέας εκφέρει τον προβληματισμό της. Ίσως αρκεί να αντιγράψω από το εξώφυλλο, πως «το κεντρικό πρόσωπο είναι ένας νέος άντρας χιλίων χρόνων, ένας σύγχρονος Ορφέας, που θα επιχειρήσει μια νέα κáδοδο στον Άδη να βρει την αγαπημένη του». Όμως δεν πρόκειται για ένα αφήγημα χωρίς πλοκή· για μια λογοτεχνικά γραμμένη πραγματεία. Εξαιρετη μυθιστορηματική δομή στερεώνει την αφηγούμενη ιστορία. Απλώς, η ιστορία αυτή είναι μια εσωτερική ιστορία. Που, παρ' όλο το εξωκόσμικό περιβάλλον στο οποίο όλο και περισσότερο μας παρασύρει, μια βαθιά γαλήνη μάς παρηγορεί κατά την ανάγνωσή της. Στηρίζεται και στηρίζει ένα μυστήριο, που πόρρω απέχει από τον εκφυλισμό της λέξης στην έννοια της «αποκάλυψης μιας έκπληξης», ή στο «θρίλερ» –τεχνικές που χρησιμοποιούν οι συγγραφείς των βιβλίων που ρουφιούνται. Στηρίζεται και στηρίζει το ορφικό μυστήριο. Την σ έναν και αναπάντητη φιλοσοφική απορία.

Πρόκειται λοιπόν για ένα κλειστό και δύσκολο μυθιστόρημα, καταδικασμένο να μην επικοινωνήσει με πολύ κόσμο. Δεν πας ξυπόλυτος σ' ένα τόσο πολύπλοκο, νοηματικά πλούσιο και συγγραφικά σύνθετο δημιούργημα, χωρίς να έχεις την υποδομή των όπλων για μια τέτοια εξερεύνηση της υπαρξιακής αγωνίας. Η Λαμπαδαρίδου - Πόθου χρησιμοποίησε τον ήρωά της για να την οδηγήσει σε μια εγγύτερη –ποτέ εγγύτατη και πλήρη– θέαση της αλήθειας, στρώνοντάς του το δρόμο της περιπέτειας με την τεράστια παιδεία της· με τη σαν χορδή ευαισθησία της· με το συλλογικό ασυνείδητο ολόκληρο του Ελληνισμού.

Γιατί, αν και στο εξώφυλλο μας μιλά για χιλιόχρονο ήρωα, το μουσικό *Φοίβο Δαλέζιο* του 2000, –αλλά και συναντιέται φυσικά, ρεαλιστικά, με μια καταπληκτική συγγραφική μαεστρία–, τον Φοίβο που ταυτίζεται με τον καβαλάρη *Κωνσταντίνο*, τον Κωνσταντή δηλαδή του δημοτικού τραγουδιού, η ζωή του διπλού αυτού προσώπου ξεκινά από τα αρχαιότατα χρόνια. Από τα βυθισμένα, μα όχι και χαμένα –το πέτρινο δέντρο είναι εκεί και ξέρει– χρόνια του ορφικού μυστηρίου. Οπου ο άντρας ψάχνει την αγαπημένη του στον Αδη. Οπου ο άνθρωπος ψάχνει τη μνήμη

μαινόντων της. Ο σύγχρονός μας μουσικός, που έρχεται να κουρνιαξεί –για να ξεχάσει τα οδυνηρά πρόσκαιρα· για να θυμηθεί τα φωτεινά αιώνια– λέγεται «*Φοίβος*». Δηλαδή, «*Απόλλων*». Έρχεται σ' ένα μέρος που ονομάζεται «*Αιδές*» –τόπος του Αδη– *μια μικρή πόλη κοντά στο ποτάμι με τους νάρκισσους*. Έρχεται για να ξεχάσει την ερωμένη του, «*το είδωλο της παραφροσύνης που ενσάρκωνε τη γερασμένη αντίληψη*» και που λέγεται «*Μόιρα*».

Κατεβάστε τον τόνο. Δείτε μαζί του, με τη μνήμη, το χαμόγελο της *Αλμας*, μιας παλιότερης αγάπης. Της ψυχής. Είναι πολύ ενδιαφέροντα τα ονόματα που επιλέγονται για τους σύγχρονους, και μάλιστα Ευρωπαίους, φίλους του *Φοίβου Δαλέζιου*. Μα τα ονόματα δεν είναι τα μόνα σύμβολα που σηματοδοτούν την εσωτερική ιστορία. Φυτά, τοπία προσωποποιούνται και μιλούν. Η σύγχρονη πραγματικότητα με το Ιντερνετ, τις μουσικές που γράφονται, τις κινηματογραφικές ταινίες, τα πάρτι των διανοουμένων της μόδας μαρτυρούν ότι η τρίτη χιλιετία στηρίζεται σ' όλες τις προηγούμενες.

Δεν θέλω να τελειώσω τη μικρή τοποθέτησή μου στο μεγάλο αυτό βιβλίο δίχως να επισημάνω δύο ακόμα πράγματα: Πρώτον, την ύπαρξη «φαντάσματος» σε ελληνικό λογοτέχνημα. Με ένα φως, μια σαρκικότητα, που απουσιάζει από τα γοτθικά μυθιστο-

Κατάβαση –ή ανάβαση;– στον Αδη· στο συλλογικό μας ασυνείδητο

την αρχέγονη, την ψυχή του –«*Τους δρόμους του μύθου*», όπως μας λέει ένα από τα πρόσωπα του έργου.

Αυτή την εσωτερική, προαιώνια, συλλογική περιπέτεια μας διηγείται η συγγραφέας με τον Αγγελό της προπομπό, ψυχοπομπό, περατάρη, καβαλάρη, εξαγγελό, εξαφανιζόμενο κι επανεμφανιζόμενο, να καταργεί το χρόνο ως το άπειρο. Οι λέξεις που χρησιμοποίησα δεν είναι δικές της. Ίσως και να είναι όμως, αφού στην τωρινή ανάμνησή μου απ' το βιβλίο, έναν ολόκληρο χρόνο μετά την ανάγνωσή του, αυτές οι λέξεις μου ανέβηκαν στο νου. Γιατί, ετούτο το μεγάλο κάνουν τα σημαντικά βιβλία. Κινητοποιούν τη δική μας ευαισθησία, τα δικά μας διαβάσματα με τα σημαίνοντά τους. Και η Λαμπαδαρίδου - Πόθου έχει απ' την πρώτη κιόλας αράδα του μυθιστορηματός της ανοίξει τα χαριά των ση-

ρήματα. Κυρίως με την καθηλωτική ύπαρξη του ήχου. Ο καλπασμός. Ένας έφιππος Άγγελος. Ένας Λιγενής Ακρίτας; Οπωσδήποτε ο Κωνσταντίνος. Το δεύτερο και τελευταίο: Θέλω να εξηγήσω τι εννοούσα λέγοντας «Ελληνισμός». Γιατί θεωρώ πολύ σημαντική την οπτική γωνία της Λαμπαδαρίδου - Πόθου πάνω στην αέναη παράδοση. Και να τονίσω πως ίχνος εθνικισμού ή αρχαιολατρίας δεν υπάρχει σ' αυτή την αναβίωσή της. Εδώ η ελληνικότητα είναι καθολικότητα. Ο *Φοίβος Δαλέζιος* μας έρχεται απ' το εξωτερικό, όπου έζησε πολλούς «*παρισινούς Μαΐους*». Το σκηνοθέτη φίλο του τον λένε *Εκτορα*· έτσι, για να επικαλεστώ, για τελευταία λέξη, μια δικιά της.